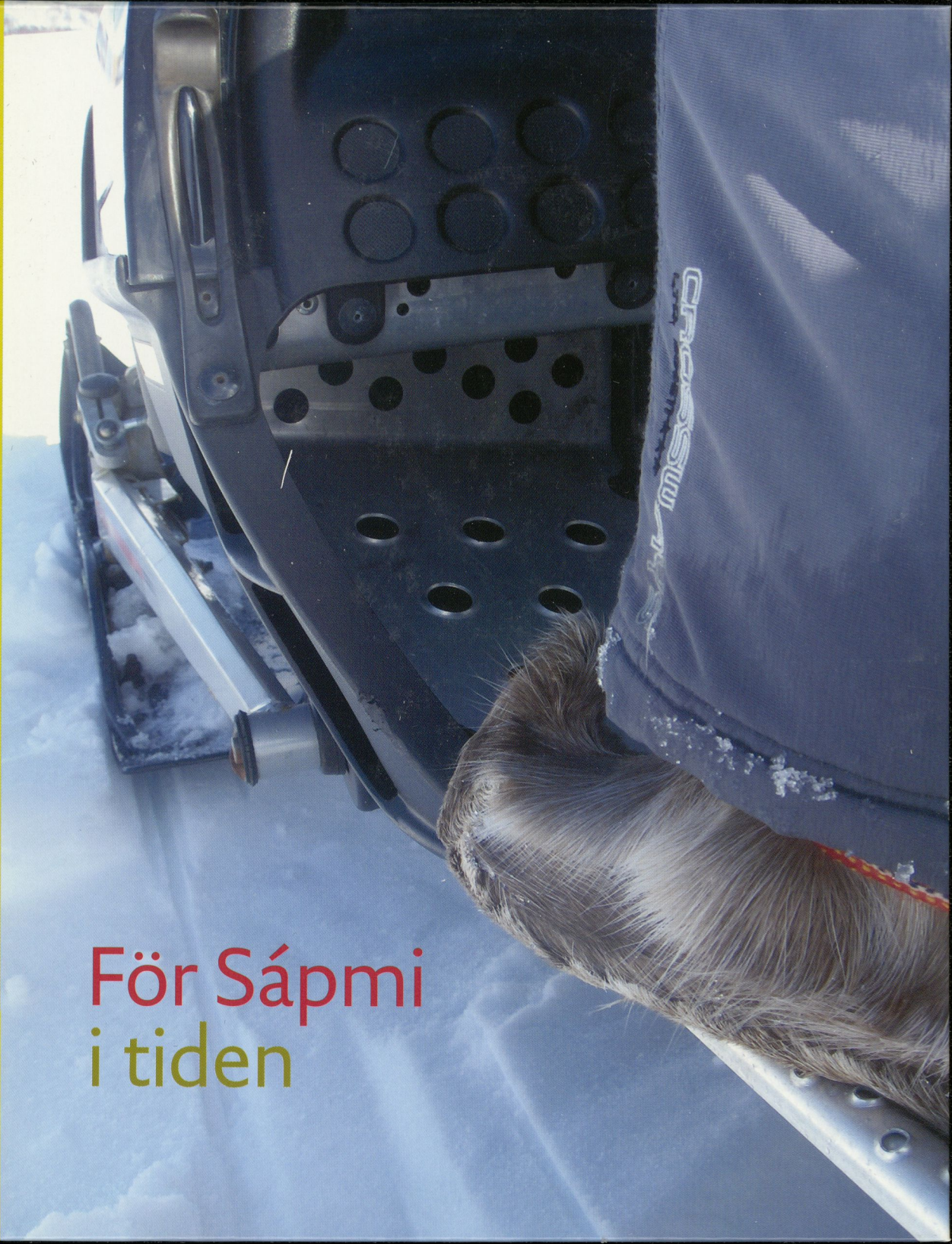

För Sápmi
i tiden

För Sápmi
i tiden

FATABUREN 2008

För Sápmi i tiden

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2008

Red. Christina Westergren och Eva Silvéén

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvireras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2008
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Redaktörer Christina Westergren och Eva Silvén
Bildredaktör Emma Palmér
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Framsidas bild foto Victoria Harnesk
Baksidas bild foto Hélène Edlund. Nordiska museet
Bilder på för- och eftersättsblad foto Eva Silvén

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2008
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 523 8

Foto s. 170–175 Lis-Mari Hjortfors, © Nordiska museet.

Jokkmokks marknad efter 400 år

Jokkmokks marknad har varit en viktig mötes- och handelsplats sedan år 1605. Den har utan avbrott återkommit första helgen i februari. Idag är den också en turistattraktion som lockar människor från hela världen. För Jokkmokksbor har marknaden också påverkat tideräkningen. Man delar in året i tiden före och tiden efter marknaden. »Befolkningsökningen« i Jokkmokk är explosionsartad under marknadsdagarna, från ca 6 000 personer normalt till ca 40 000. Denna vintermarknad som är den äldsta i världen har haft en viktig historisk roll i handeln i norra Sverige och samerna hade tidigt kontakter med köpmän från kusten.

Jag begav mig till Jokkmokk med bandspelare, kamera, anteckningsblock samt Jokkmokks marknads program för 2007 under armen. Mitt uppdrag var att göra en etnologisk dokumentation som skulle användas i Nordiska museets utställning *Sápmi*. Jag skulle intervjuva och anteckna, spela in ljud och fotografera. Jag skulle också köpa in produkter. Moderna kulturmöten stod i centrum för mitt intresse, liksom blandningen och omvandlingen av materiella och immateriella uttryck och identitetsmarkörer.

LIS-MARI HJORTFORS

är lulesame och etnolog med anställning inom den pedagogiska verksamheten på Skansen. Hon har också medverkat i produktionen av Nordiska museets utställning *Sápmi*.

Marknaden består idag av två delar, en historisk marknad från måndag till onsdag och den »vanliga marknaden« från torsdag till lördag. Den stora invigningen för den andra delen är på onsdagskvällen och det finns ett stort och brett utbud av kulturaktiviteter: föredrag, slöjd- och konstutställningar, folkmusik, bildvisningar, dans, konserter och revyer. Programmet är alltid fullmatat.

Med min dokumentationsutrustning i beredskap gick jag på föreläsningar, dräktvisningar, utställningar med sameslöjd och samedans. Jag besökte också en del samiska konserter och samiska berättarstunder på scen och i tältkåta. Jag spelade in, antecknade och tog ett par hundra fotografier. De personer jag intervjuade berättade om marknadens betydelse både speciellt för dem och i allmänhet. Så här sa några av dem:

Arild Skaltje, Muorjevaara

Det här är tredje året jag står här på Jokkmokks marknad och säljer renkött med mera. Jag har sålt hemifrån, det har inte blivit att jag har etablerat mig här i Jokkmokk förrän nu. Däremot har jag varit på Gällivare marknad sedan jag startade 1993. Där har jag hållit på, men min största avsättning det är att jag skickar ut renkött till Mellansverige, Mälardalen och lite varstans. Jag jobbar ensam och med små volymer. Jag försöker bygga upp ... via kvalitén på renköttet vill jag få avsättning för mina produkter. Det är ju intressant att träffa folk och när det kommer kunder som är intresserade. Jag tycker det är värdefullt att man kan berätta vad renen äter, vad den har livnärt sig av, hur den betar sig. Det är ett djurslag som är ute i skogen året runt så att säga. Det är faktiskt väldigt kul att hålla på. Men rent försäljningsmässigt, vad jag säljer på ett år, så har den inte så stor betydelse men det är ett väldigt fint tillskott. Marknaden vill jag inte missa, eftersom jag har byggt en ganska fin kundkrets som återkommer. Jag tycker det är utvecklande att samiska entreprenörer tar hand om sina egna produkter och förädlar dem.

Andreas Jansson, Kiruna

Gemenskapen finns här och vi får umgås den här helgen. Nästan alla går på samedansen och den har ju alltid varit två dagar, alltså fredag-lördag. Då får man ju komma ut och dansa och lyssna på musiken och vissa år har vi haft samer som har spelat och då har de jojkat. Man är påpassad av turister, tv-team, fotografer och tidningar. Alla vill ju ha den där bilden när man har kolten på sig. Det kanske inte fotas rätt bild just då, man måste alltid vara trevlig och glad, det blir ett sådant tryck på en när man har kolten på sig. Framförallt man måste vara väldigt försiktig överallt.

Katarina Kielatis, Porjus och Luleå och Elina Israelsson, Gällivare och Stockholm

(ELINA) Det är jättekul att träffa alla igen för att man samlas ju inte så ofta på samma ställe. Så därför är det roligt när alla väl samlas och bara har kul och träffas och det. Det är det som är det allra bästa. Men Jokkmokk lär ju alltid vara någonting, en tradition som man kommer tillbaka till varje år. Oavsett vad man är så kommer man ju alltid hit det är ju här man har vuxit upp. Det är tradition.

(KATARINA) Ja, det är alltid kul att lära känna nytt folk.

(ELINA) Man knyter ju som kontakter över hela Sápmi. Det är det som är så roligt. Man lär känna nya människor varje gång.

(ELINA) Den samiska kulturen är ju som en del av ens personlighet. Så jag tycker det känns viktigt det här med att lära känna, hålla kontakten med andra, hålla språket igång och det är kul att ta på sig kolten och titta på vart alla kommer ifrån.

(KATARINA) Hela livet, ända sedan jag var liten har jag varit här på marknaden.

